

ΙΣΟΤΗΤΑ, ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

■ **Νίκος Κουτσομάρκος** - *Μηχανικός Χωροταξίας Πολεοδομίας & Περιφερειακής Ανάπτυξης MSc Οργάνωση και Διαχείριση πόρων και έργων ανάπτυξης*

Είναι αλήθεια ότι οι πόλεις, σε διάφορες φάσεις της ιστορίας τους, θεωρήθηκαν ως τόποι συγκέντρωσης προβλημάτων, όπως στις αρχές του 20ου αιώνα με την προσέγγιση των κηπουπόλεων ή την έντονη προαστιοποίηση και «φυγή των λευκών» από τα κέντρα

των πόλεων των ΗΠΑ στα μέσα του 20ου αιώνα. Η συγκεκριμένη θεώρηση των πόλεων συνεχίστηκε μέχρι τα μέσα του 1990 καθώς ακαδημαϊκοί και διαμορφωτές πολιτικής αναδείκνυαν κυρίως τα προβλήματα των πόλεων, όπως ανεργία, θύλακες φτώχειας και μεταναστών ή μειονοτήτων, επιδεινούμενες συνθήκες στέγασης, διακρίσεις, ρατσισμό, περιβαλλοντική ρύπανση.

Μετά το 2000 παρατηρείται μια στροφή στην ρητορική για τις πόλεις, προσεγγιζόντάς τες από μια θετική σκοπιά: ως κινητήρες ανάπτυξης, κέντρα δημιουργικότητας, επιχειρηματικότητας και ευκαιριών. Νέα επιστημονικά δεδομένα δείχνουν ότι οι μεγάλες αστικές συγκεντρώσεις επιτυγχάνουν καλύτερη αποδοτικότητα με χαμηλότερη κατά κεφαλή κατανάλωση ενέργειας και πόρων και υψηλότερη παραγωγικότητα. Παράλληλα καταγράφεται ένας πρωτόγνωρος ρυθμός αστικοποίησης του παγκόσμιου πληθυσμού με την δημιουργία μεγαπόλεων σε αναπτυσσόμενες χώρες και αναδυόμενες οικονομίες της Ασίας, της Αφρικής και της Λατινικής Αμερικής,

Η αλλαγή αυτή στην ατζέντα των θεμάτων των πόλεων αντικατοπτρίζεται στους νέους στόχους του Προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών για τον Ανθρώπινο Οικισμό (UN-HABITAT), οι οποίοι μετατοπίζονται πλέον από την κάλυψη των βασικών αναγκών, όπως τρόφιμα, νερό, ενέργεια και στέγαση, σε ποιοτικούς στόχους που βασίζονται στη δυναμική της αστικής ανάπτυξης.

Στην νέα παγκόσμια ατζέντα της αστικής ανάπτυξης το ενιαίο θέμα της ισότητας και της δικαιοσύνης είναι κυρίαρχο. Αναγνωρίζεται και τεκμηριώνεται πλέον, ότι οι ανισότητες είναι παρούσες σε κάθε πλευρά της ανάπτυξης. Το χάσμα πλουσίων και φτωχών έχει διευρυνθεί όχι μόνο στις αναπτυσσόμενες αλλά και στις ανεπτυγμένες χώρες. Οι πόλεις με σχετικά υψηλή ανισότητα δυσκολεύονται να αξιοποιήσουν το αστικό πλεονέκτημα. Με τις συμβατικές αναπτυξιακές προσεγγίσεις δεν φαίνεται να είναι

δυνατό να αντιμετωπιστούν οι νέες καταστάσεις, ενώ και ο ΟΟΣΑ απορρίπτει πλέον την υπόθεση ότι τα οφέλη της οικονομικής ανάπτυξης μεταφέρονται αυτόματα και στους φτωχότερους μιας κοινωνίας: η ισότητα δεν αποτελεί προϊόν της οικονομικής ανάπτυξης. Αντίθετα, πλήθος οικονομολόγων αποδίδει την παρούσα χρηματοοικονομική κρίση στην αύξηση των ανισοτήτων.

Σε αυτό το πλαίσιο, η φετινή Παγκόσμια Ημέρα Πολεοδομικού Σχεδιασμού σηματοδοτείται από την διοργάνωση ενός συνεδρίου με θέμα: «Ισότητα στις πόλεις: Δημιουργώντας Κοινωνικά Συνεκτικές Πόλεις». Νωρίτερα, το Παγκόσμιο Αστικό Φόρουμ, το οποίο διεξήχθη τον Απρίλιο του 2014 στο Μεντεγίν της Κολομβίας, συγκεντρώνοντας 22.000 άτομα, είχε επίσης ως θέμα: «Δικαιοσύνη στην ανάπτυξη - πόλεις για τη ζωή», δηλαδή την προώθηση της ισότιμης ανάπτυξης στο αστικό περιβάλλον. Οι θεματικές που αναπτύσσονται στα παραπάνω έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την παγκόσμια οικονομία, η οποία ανακάμπτει από την κρίση του 2008, όσο και για τις ελληνικές πόλεις όπου οι πραγματικές επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης δεν έχουν ακόμα αποκρυσταλλωθεί πλήρως στον αστικό και κοινωνικό ιστό.

Οι ελληνικές πόλεις έχουν καλύψει τις ανάγκες στέγασης, ασφάλειας και υγιεινής του πληθυσμού. Επιπλέον, οι επεκτάσεις τους και η αστική διάχυση έχουν καλύψει τις ανάγκες του πληθυσμού για υιοθέτηση των προτύπων της προαστιακής ζωής. Τις περασμένες δεκαετίες οι ελληνικές πόλεις αντιμετωπίστηκαν ως ένα δισδιάστατο σχεδιαστικό πρόβλημα τακτοποίησης σε χάρτη. Οι παρεμβάσεις στο εσωτερικό τους αντιμετωπίστηκαν ως κατασκευαστικά έργα - εργολαβίες. Οι συνθήκες της συνεχώς αυξανόμενης επίπλαστης ευημερίας ευνόησαν τις παραπάνω προσεγγίσεις, την κουλτούρα της ατομικότητας και ιδιωτικότητας, και έκρυσαν τα ολοένα και πιο σύνθετα προβλήματα και το αναπτυξιακό δυναμικό του αστικού περιβάλλοντος.

Οι επιπτώσεις της κρίσης, κυρίως στα μεγάλα αστικά κέντρα, είναι κοινές με το ευρωπαϊκό και

το διεθνές επίπεδο. Οι δεξιότητες του ανθρώπινου δυναμικού απαξιώνονται από την έλλειψη σταθερών και ποιοτικών θέσεων εργασίας ενώ αυξάνονται οι χαμηλής ειδίκευσης και χαμηλής αμοιβής θέσεις εργασίας στον τομέα των υπηρεσιών. Συνέπεια αυτού είναι η διόγκωση του φαινομένου των φτωχών εργαζόμενων. Επιπλέον στις ελληνικές πόλεις εμφανίζονται πρωτόγνωρα προβλήματα ή καταστάσεις που είχαν αμβλυνθεί, όπως ο κοινωνικός αποκλεισμός, ο διαχωρισμός και η πόλωση. Πρόσφατες έρευνες δείχνουν ότι οι πιο εκτεθειμένες στην παγκοσμιοποίηση ελληνικές πόλεις υπέστησαν τις μεγαλύτερες απώλειες σε όρους θέσεων εργασίας και εισοδημάτων, σε αντίθεση με πόλεις που είχαν χαμηλότερο επίπεδο ανάπτυξης και οικονομίες με πιο παραδοσιακή διάρθρωση προς τον πρωτογενή τομέα και την πολυαποσχόληση. Συνολικά οι ελληνικές πόλεις συνέκλιναν, αλλά προς χαμηλότερο επίπεδο ανάπτυξης και απασχόλησης.

Τώρα πλέον, υπό την πίεση των κοινωνικών προβλημάτων της συνεχιζόμενης οικονομικής κρίσης, είναι επιτακτική ανάγκη η ελληνική πολεοδομική πρακτική να κατανοήσει ότι οι πόλεις αποτελούν αντικείμενα οργανωμένης πολυπλοκότητας και τόπους αντιμετώπισης σύνθετων ζητημάτων. Είναι αναγκαία μια ολοκληρωμένη προσέγγιση που θα δώσει την δυνατότητα στον κάθε κάτοικο της πόλης να αξιοποιήσει το δυναμικό του και τους πόρους που του προσφέρονται στο αστικό περιβάλλον.

Παράλληλα, το Ελληνικό κράτος πρέπει να αποκτήσει μια αστική πολιτική και στρατηγική και να παρέχει το κατάλληλο πλαίσιο διακυβέρνησης των πόλεων. Σε αντίθεση με την περικοπή κατά 35% του ΠΔΕ σε σχέση με το 2008 και την σταδιακή εισαγωγή ενός νομοθετικού πλαισίου χωρικού σχεδιασμού που ευνοεί την απορρύθμιση, θα πρέπει να γίνει αντιληπτό ότι η ύπαρξη σχεδιασμού και οι δημόσιες επενδύσεις σε υποδομές, μεταφορές και δημόσιους χώρους είναι απαιτούμενες προϋποθέσεις για την επίτευξη και της οικονομικής ανάπτυξης, στη βάση μιας δίκαιης αστικής ανάπτυξης. ■

Πηγή: Reuters / Paulo Whitaker